

40. YILINDA BÜYÜK ÖĞRETMEN BOYKOTU

Aydınlık Dergisi, 29 Kasım 2009

Yıldırım Koç

Bu yazı okuyucularımıza ulaştığında 25 Kasım 2009 grevi sonuçlanmış olacak. Umarım, önümüzdeki haftalarda başarılı bir kamu çalışanları eylemini değerlendiriyor oluruz.

Kamu çalışanları sendikacılık hareketinin en başarılı eylemlerinden biri, 15-18 Aralık 1969 tarihlerinde, tam 40 yıl önce, Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS)¹ ve İLK-SEN² tarafından gerçekleştirildi. Bu büyük eylemin 40. yıldönümünde, TÖS'ün Genel Başkanları Fakir Baykurt'u ve Feyzullah Ertuğrul'u, İLK-SEN' Genel Başkanı Kenan Keleş'i, TÖS ile İLK-SEN tarafından birlikte düzenlenen bu eyleme katılan tüm öğretmenleri saygıyla anıyoruz.

TÖS, TÖDMF'nun (Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Federasyonu) köklerinden gelişti; ancak farklı bir dönemde farklı politikalar uyguladı. TÖDMF'nin yerinden yönetimi (ademi merkezîyetçi) yapısı yerine, merkezîyetçi yanı güçlü bir yapı oluşturdu. TÖDMF'ye bağlı yerel öğretmen derneklerinin üyelerinin önemli bir bölümü, öğretmen lokallerinde mesleki dayanışma nedeniyle bir araya gelmiş insanlardı. 1963 yılında TÖDMF içinde 317 derneğe bağlı 41 bin üye varken, 20 Şubat 1963 Büyük Eğitim Mitingi'ne 14 bin kişi katılmıştı. Bu sayı, günün koşulları içinde, önemli bir başarıydı. TÖS'ün üye sayısının yaklaşık 60 bin olduğu 1969 yılında Büyük Öğretmen Boykotu gibi radikal ve riski büyük bir eyleme ise 109 bin öğretmen katılmıştı.

1965-1971 döneminde solcu kimliği ile en geniş katılımlı eylemleri gerçekleştiren demokratik kitle örgütü, TÖS'dür. DİSK 1967 yılında kuruldu. DİSK'in bu yıllarda en önemli eylemi, kendisinin kontrolü dışında gelişen 15-16 Haziran 1970 protesto gösterileridir. TÖS'ün 2 Şubat 1969 Balıkesir Öğretmenler Yürüyüşü, 1970 yılı Kasım ayında Mersin Öğretmen Yürüyüşü, 4 Ocak 1971 tarihinde Eskişehir Öğretmen Yürüyüşü'nün yanı sıra, 15 Şubat 1969 günü Ankara'da gerçekleştirilen ve yaklaşık 40 bin kişinin katıldığı Büyük Eğitim Yürüyüşü ve Türkiye tarihinin ilk genel grevi olan Büyük Öğretmen Boykotu (15-18 Aralık 1969) vardır.

TÖS, 15 Şubat 1969 günü Ankara'da Büyük Eğitim Yürüyüşü'nü düzenledi. Yürüyüşe, öğretmen örgütlerinden 21.400 kişi, diğer kuruluşlardan gelenlerle birlikte toplam 40.000 kişi katıldı.

15-18 Aralık 1969 günleri gerçekleştirilen Büyük Öğretmen Boykotu ise gerçekte yasadışı bir genel grevdi. Bu genel grev, 15-16 Haziran 1970 olaylarından da, DİSK'in 16-19 Eylül 1976 DGM Direnişi'nden de daha etkili ve başarılı olmuştur. Bu konu, TÖS belgelerinde şöyle özetlenmektedir:

“Direnme Kararı, 22 Ekim 1967 Pazar günü Antalya’da 8 ilden toplanan 2000 kadar öğretmenin katılımıyla alınmış, 29 Ekim 1967’de Ankara’da kesinleşmiştir. Hatırlanacağı üzere, 1967 Eylül ve Ekim ayları öğretmen kıyımının çok yoğun olduğu aylardır.”³

“TÖS ve TÖDMF’nin Genel Yönetim ve Yürütme Kurulları Ankara’da toplanarak Antalya’da alınan Direnme Kararı’nı onayladılar ve bunu ortak bir bildiri ile kamuoyuna açıkladılar. Kararın metni şudur:

“...Millet hayatını 1961 Anayasasının amaçlarına göre geliştirmek emelinde olan öğretmenler Cumhuriyet ilkelerini gerçekleştirci, işe yarar, uyarıcı bir eğitim uygulamak istiyorlar. Bu eğitim, başta milli bağımsızlığın, millet servetlerinin, millet emeğinin ve bütün milli çıkarların korunmasına yarayacaktır. Müzmin bir ekonomik ve sosyal yapı bozukluğu içinde çırpınan milletimiz, iç ve dış çıkar gruplarının bozucu tertipleriyle böyle bir milli eğitim hizmetinden yoksun bırakılmaktadır.”⁴

TÖS Genel Yürütme Kurulu'nun 10 Aralık 1969 günlü Büyük Öğretmen Boykotu Çağrısı'nda yer alan isteklerin bazıları şunlardır:

“İsteklerimiz şunlardır:

(a) Yetkili hükümet temsilcisi, yetkili temsilcilerimizle görüşmeyi ve sonunda bir ortak protokol imzalamayı kabul ve beyan etmelidir.

¹ TÖS için bkz. Koç, Y., **TÖS, Anti-Emperyalist, Ulusalçı, Emekten Yana Öğretmen Örgütü**, Ulusal Eğitim Derneği Yay., Ankara, 2006

² İLK-SEN için bkz. Serpil Güvenç, “Türkiye’de Öğretmen Sendikacılığı ve İLK-SEN,” **Eğitim-Bilim-Toplum Dergisi**, Sayı 22, Bahar 2008, s.164-187.

³ TÖS, **Devrimci Öğretmenlerin Savaşı, Türkiye Öğretmenler Sendikası Yönetim, Yürütme, Denetim, Onur Kurulları 1967-1969 Çalışma Raporu, 2. Olağan Genel Kurul, 7-9 Temmuz, Kayseri..**, 1969, s.15.

⁴ TÖS, a.g.k., 1969, s. 17.

(b) Bu protokolda ilk iş olarak, yabancı uzmanların ve barış gönüllülerinin bütün eğitim kurumlarından atılacağı ve zehirli niteliğini saptadığımız yabancı malzemeli beslenme eğitiminin durdurulacağı belirtilmelidir.”⁵

Dört günlük Büyük Öğretmen Boykotu'na 109 bin öğretmen katıldı. Bunların 88 bini bu eyleme dört gün süreyle katılırken, 12.100'ü ilk gün katılmayıp, daha sonraki üç gün eylemdeydi. 9.500 öğretmen ise birinci gün boykota katılmasına karşın, diğer günler eylemde yoktu. Boykota hiç katılmayan öğretmen sayısı ise 47 bindi. Eyleme katıldıkları için 50.300 öğretmen hakkında kovuşturmaya gidildi. Bunların 19.250'si takipsizlikle sonuçlandı. 2.118 öğretmen açığa alındı. 65 öğretmen bakanlık emrine alındı. 45.520 öğretmene maaş kesimi cezası, 3.900 öğretmene kıdem indirimi cezası verildi. 590 öğretmen bir başka ile sürgün edildi. 6.600 öğretmen ise il içinde bir başka yere atandı. 400 müdür görevden alındı. 1200 öğretmene derece indirme cezası verildi. 11 kişi ihraç edildi.⁶ TÖS, boykot nedeniyle açığa alınan veya görevden el çektirilen öğretmenlerin ücretlerini ödedi

TÖS, 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Yasası uyarınca kurulan memur sendikalarının en büyüğü ve en etkili oldu. TÖS'ün gücü ve etkisi, memur konfederasyonlarınınkinden bile fazlaydı. TÖS'ün bu başarıları, aralarında bazı öğretmen örgütlerinin de yer aldığı bir cephenin iftiharına ve saldırılarına karşın gerçekleştirildi. Bu yıllarda Millî Eğitim Bakanlığı çok sayıda TÖS üyesinin görev yerini sürgün amaçlı olarak değiştirdi; birçok TÖS'lüyü cezalandırdı. Bazı öğretmen sendikaları ise farklı anlayışlara sahipti ve TÖS'ü zayıflatmak için büyük çaba gösterdi.

TÖS'ün belki en önemli eksikliği, öğretmenlerin gerçekte işçi sınıfının bir parçasını oluşturduğu bilincine varamamasıydı. Bu yıllarda solda hakim olan anlayış, devlet memurlarını küçük burjuvazi içinde değerlendirmektir. Bu anlayışın hakim olduğu koşullarda TÖS yöneticilerinin, öğretmen ve genel olarak eğitim çalışanları kitlesini işçi sınıfı içinde değerlendirmelerini beklemek de haksızlık olacaktır.

TÖS'ü ve İLKSEN'i, Türkiye işçi sınıfı tarihinin en büyük eylemlerinden birinin 40. yıldönümünde saygıyla anıyoruz.

⁵ Baykurt, F., **Öğretmenin Uyandırma Görevi, TÖS Dönemi: 1965-1971**, Eğitim-Sen Yay., Ankara, 2000, s. 265-6.

⁶ Aksoy, M. – Alican, C. – Arman, H. – Koçtürk, O.N. – Talas, C., **Öğretmen Boykotu, TÖS 2. Devrimci Eğitim Şurası** geçici baskısı, Ankara, 1971, s.32-33. Büyük Öğretmen Boykotu ile ilgili olarak bkz. Aksoy, Muammer, **Devrimci Öğretmenin Kiyımı ve Mücadelesi**, 2 cilt, Ankara, 1975; **Eğitim ve Yaşam Dergisi, TÖS'ün Büyük Öğretmen Boykotu'nun 30. Yılı Özel Sayısı**, Kış 1999; Ertuğrul, Feyzullah. Genel Öğretmen Boykotu ve Öğrettikleri, **Mülkiyeliler Birliği Dergisi**, Cilt XX, Sayı 188-189, Şubat-Mart 1996, s. 31-53.